

ARTICLES CENTRALS

El preu d'alçar la veu

Toni Padilla

Cap d'Esports del diari ARA

“Molts amics van tractar-nos d'herois. Però ens havien fet fora de la Vila Olímpica i la meva carrera va quedar destruïda. Pels directius era un traïdor”. Tommie Smith recordava amb certa amargor el dia en què va passar a la història. Tant ell com John Carlos, enfilats al podi de l'estadi Olímpic de Mèxic, l'any 1968, van alçar el puny on portaven un guant de color negre, mentre sonava l'himne dels Estats Units en el seu honor per haver guanyat l'or i el bronze als 200 metres lliures. “No era un gest contra els Estats Units. No era un gest contra ningú. Era un gest d'orgull per ser negre. Si anava en contra d'alguna cosa, era del racisme”, va argumentar Carlos. Tant el Comitè Olímpic Internacional (COI) com el Comitè Olímpic dels Estats Units, però, no van perdonar la intromissió política als Jocs Olímpics, un esdeveniment suposadament esportiu. I dos medallistes olímpics van ser condemnats a l'ostracisme per haver volgut posar un gra de sorra contra el racisme en una època en què als Estats Units es vivia un fort debat.

El COI, com la major part d'organitzacions que controlen esdeveniments esportius, reclama que l'esport no ha de servir per parlar de política. Però el moviment olímpic va polititzar-se ben ràpid per decisió mateixa del Comitè Olímpic. Ja el 1906, quan es van fer a Atenes els coneguts com a Jocs Intercalats -un experiment que només es va fer un cop i que pretenia permetre als grecs organitzar uns Jocs enmig del calendari olímpic-, els atletes s'havien d'inscriure no de forma individual, sinó a través dels Comitès Olímpics Nacionals. Van ser els primers Jocs en què una bandera s'enlairava per retre honors als guanyadors. Els Jocs deixaven de ser una competició d'atletes per ser una competició entre estats. L'irlandès Peter O'Connor, en haver de competir com a britànic, va protestar grimpant al pal i enfilant-hi una bandera irlandesa, amb l'ajuda d'atletes nord-americans d'origen irlandès. L'esport modern ja naixia polititzat.

Les reivindicacions als grans esdeveniments esportius improvisades per atletes sempre han estat rebudes malament d'inici, malgrat que moltes vegades els organitzadors han utilitzat l'esport per enviar missatges. Per exemple, quan el Japó va decidir que l'encarregat d'encendre el peveter als Jocs de Tòquio seria l'atleta Yoshinori Sakai, nascut el dia de la bomba atòmica sobre Hiroshima. Una forma elegant d'enviar un missatge pacifista amb menys polèmica que la decisió del boxejador nord-americà Muhammad Ali de no servir a l'exèrcit del seu país durant la Guerra de Vietnam. Ali, campió olímpic uns anys abans, va preferir ser condemnat a una pena de presó, pagar diners i quedar-se sense passaport durant uns anys abans que participar en aquella guerra, i va perdre el títol de campió mundial ja que no va poder sortir del país per defensar-lo.

Els gestos d'O'Connor, Smith o Ali van crear problemes als atletes, que tot seguit van ser allunyats de qualsevol tipus d'ajuda per seguir competint. I això, malgrat que el puny negre dels nord-americans s'ha convertit en una de les imatges més famoses de la història de l'olimpisme. De fet, el tercer atleta al podi mexicà aquell 1968, l'australià Peter Norman, també va ser sancionat per la seva federació ja que, en conèixer la intenció dels dos homes nord-americans, els va donar suport tot posant-se un pin contra el racisme.

“ Bona part dels atletes que han decidit utilitzar l'esport per intentar canviar el món n'han pagat les conseqüències ”

L'any 2000, en canvi, la pressió popular va aconseguir que els organitzadors dels Jocs de Sidney utilitzessin l'esport per intentar expiar els pecats comesos sobre la comunitat aborigen. Hi va ajudar el fet que una medalla d'or l'assegurés l'atleta Cathy Freeman, qui va decidir fer la volta olímpica amb la bandera aborigen i l'australiana. Freeman, conscient de la seva posició de força, va utilitzar la plataforma mediàtica que eren els Jocs per exigir un gest cap a la seva gent: “Austràlia necessita mirar endavant i cal fer-ho tancant les ferides. El país celebra orgullós el meu or, però jo vull estar

orgullosa de ser australiana i aborigen a la vegada”, va dir. Freeman ja s’havia jugat ser sancionada uns anys abans quan, el 1994, en un dels seus primers èxits, va celebrar la medalla d’or als Jocs de la Commonwealth (Jocs entre estats que van formar part de la Corona britànica) amb una bandera aborigen. Aleshores aquest símbol no era oficial, però el gest va servir per decantar un debat que portaria fins a l’oficialització de la bandera el 1995 per part del primer ministre Paul Keating. Des de llavors, però, els jugadors de futbol australià Adam Goodes i Lewis Jetta han hagut de patir insults racistes, cosa que ha provocat la seva reacció en forma de celebracions d’èxits amb danses tradicionals del seu poble.

“ Els gestos simbòlics i polítics a l’esport han passat a ser perseguits cada cop amb més duresa, especialment al futbol ”

Si la lluita contra el racisme ha centrat part de les reivindicacions durant dècades, els darrers anys molts esportistes han utilitzat l’esport per defensar, per exemple, els drets dels homosexuals, especialment a l’handbol, com les noruegues Gro Hammerseng i Katja Nyberg, que van participar a un Mundial amb les ungles pintades amb els colors de la bandera homosexual. El capità de la selecció sueca d’handbol, Tobias Karlsson, també ha jugat partits amb un braçilet amb els colors de l’arc de Sant Martí, malgrat que li van prohibir portar-lo a l’Europeu d’aquest 2016 a Polònia.

Bona part dels atletes que han decidit utilitzar l’esport per intentar canviar el món n’han pagat les conseqüències. L’any 1936, l’atleta alemany Luz Long va atrevir-se a donar consells al seu gran rival a la prova de salt de llargada, el nord-americà d’origen afroamericà Jesse Owens, per evitar que fos eliminat. Owens va acceptar els consells i va derrotar Long, qui va haver de conformar-se amb la medalla de plata. L’alemany, però, va encaixar-ho bé, es va abraçar al seu rival i va donar la volta amb ell. Un gest esportiu de gran valor ja que aquell 1936 a Berlín manava Hitler, qui no veia amb bons ulls com un dels seus atletes ajudava un esportista negre. Long va pagar-ho car, ja que a diferència d’altres esportistes de nivell, va ser destinat a la primera línia de foc un cop

va començar la guerra. I va morir a Sicília el 1943.

L'elecció de la ciutat russa de Sotxi com a seu dels Jocs Olímpics d'hivern del 2014 també va animar diferents esportistes a alçar la veu per rebutjar les lleis russes contra els homosexuals. Així, Cheryl Maas, snowboarder neerlandesa, va mostrar un guant amb els colors de la bandera de l'arc de Sant Martí just abans de participar a la seva prova. Maas va poder escapar sense sanció, malgrat que el COI amenaça amb fortes sancions els esportistes si utilitzen l'esport per intentar fer reivindicacions polítiques, especialment després de diferents casos de samarretes utilitzades als podis amb missatges referents a conflictes com el palestí o el kosovar.

Els gestos simbòlics i polítics a l'esport han passat a ser perseguits cada cop amb més duresa, especialment al futbol, considerat l'esport més popular i també un escenari on s'han vist històricament reivindicacions de tota mena. Políticament correctes algunes i d'altres, menys. Des de donar suport a treballadors en vaga -com Robbie Fowler del Liverpool-, a la lluita contra l'homofòbia, com l'anglès Graem Le Saux, qui rebia insults homòfobs malgrat no ser homosexual. Des de demanar ajuda per als refugiats de guerra, a missatges pacifistes, els estadis de futbol han estat escenaris on els futbolistes han anat més enllà de l'esport. Rebutjant en molts casos sancions. Ser valent, molts cops, ajuda a canviar el món. Però perjudica la teva carrera, com li va passar a Tommie Smith el 1968, qui va passar de batre rècords del món a treballar sense contracte netejant cotxes. El temps, però, li va donar la raó.

Photography: Public Domain

© Generalitat de Catalunya